

pripravi ilustrativnega gradiva pa, kot že rečeno, ing. arh. Bruno Poropat.

Po delu A. Cherinija in P. Gria *Bassorilievi araldici ed epigrafici di Capodistria dalle origini al 1945* (Trst, 2001) je torej delo rovinjskega Središča za zgodovinske raziskave prav gotovo doslej najbolj temeljito in verodostojno, saj v največji možni meri odslikava današnje stanje koprškega heraldičnega gradiva. Ob siceršnjem zadovoljstvu morda ostaja nekaj grenkega priokusa ob nekaterih spoznanjih, ki so v tem prostoru opazna že kar nekaj časa: vse premalo je pozornosti in podpore pri odgovornih občinskih strukturah, ki so dolžne skrbeti za lastno kulturno dediščino ter obenem zagotoviti sredstva, da bi tako pomembna publikacija izšla tudi v slovenskem jeziku. V sami publikaciji pre pogosto bodejo v oči tudi nekatere neustrezne in ne-kvalitetne grafične priloge, ki ob tehnično in likovno dovršenih risbah Alojza Umeka tu in tam kazijo to sicer zelo dragoceno in pomembno delo o koprski heraldiki, ki se sicer slovenskemu bralcu nekoliko približa le s slovenskim povzetkom, pa še ta se ne postavlja s korektnim prevodom in slovnično ter slogovno urejenim tekstom.

Salvator Žitko

Lovorka Čoralič: HRVATI U PROCESIMA MLETAČKE INKVIZICIJE. Zagreb, Hrvatski institut za povijest – Dom i svijet, 2001, 195 str.

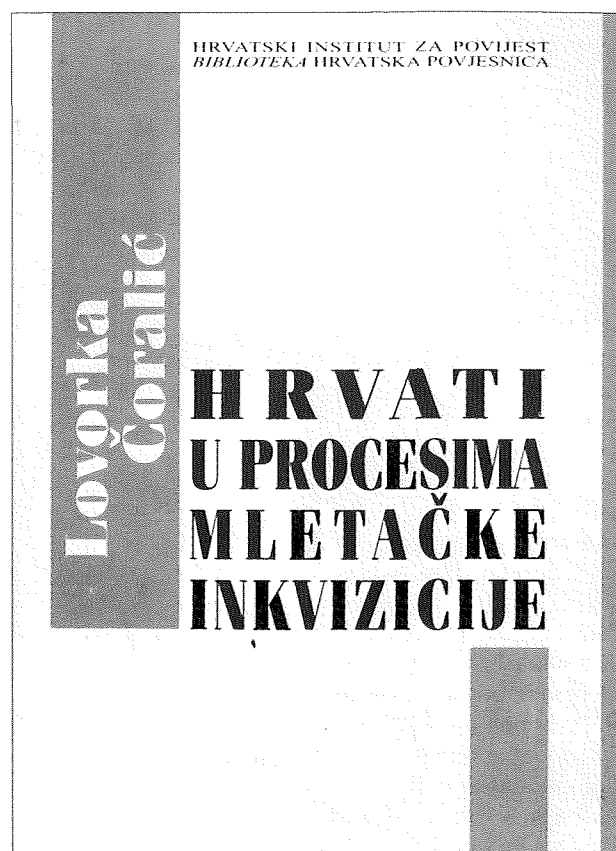
U GRADU SV. MARKA. POVIJEST HRVATSKE ZAJEDNICE U MLECIMA. Zagreb, Golden marketing, 2001, 522 str.

ŠIBENČANI U MLECIMA. Knjižnica Faust. Šibenik, Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, 2003, 280 str.

Lovorka Čoralič, mlada hrvaška zgodovinarica, nas v zadnjem času redno preseneča s kvalitetnimi monografijami, ki se ukvarjajo z demografsko problematiko, predvsem z vzhodno-jadranskim naseljevanjem v Benetkah.

Kot dobra poznavalka čezjadranskih migracij (predvsem hrvaškega izseljevanja na Apeninski polotok) avtorica v knjigi *Hrvati u procesima Mletačke inkvizicije* analizira pojavljanje Hrvatov pred sodišči beneške inkvizicije, katere namen je bil odkrivati, preprečevati in kaznovati vsak družbeni odklon, ki bi utegnil škodovati republiki.

V zgodnjem novem veku je Oficij (sodišče svete inkvizicije) prerasel v središčno ustanovo za nadzor nad verskim življenjem na celotnem ozemlju Serenissime. V sklopu fonda beneške inkvizicije državnega arhiva v Benetkah so tudi zapisniki procesov, ki so v Benetkah potekali med letoma 1541 in 1794. Zbranih je 150 svežnjev z več kot tisoč procesi. V 53 so kot priče ali obtoženi nastopale osebe, rojene na vzhodni jadranski oba-

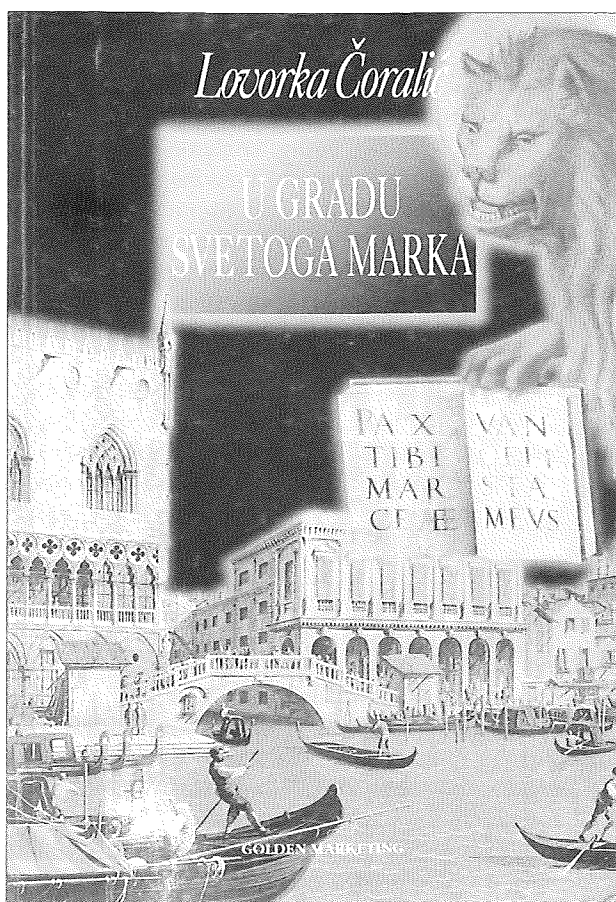

li. Sodni procesi, opisani v knjigi, nikakor niso suhoparni pravno-politični in zgodovinski akti, saj nam nazorno prikazujejo življenje ljudi z vzhodnega Jadrana. Sicer je avtorica s to problematiko seznanila širšo javnost slovenske Istre že jeseni 1997, ko je na mednarodni konferenci o sistemih oblasti analizirala sodne procese beneških inkvizitorjev, pred katerimi so stali prebivalci Istre, Dalmacije, Boke in Bara.

Izdajatelja knjige sta Dom i svijet in Hrvatski institut za povijest, kjer je avtorica tudi zaposlena, glavni urednik pa je dr. Mirko Valentić.

U gradu sv. Marka. Povijest hrvatske zajednice u Mlecima je dopolnjena, popravljena in razširjena izdaja avtorine doktorske disertacije z naslovom *Hrvati u Mlecima* (Hrvati v Benetkah), zagovarjane leta 1998 na Filozofski fakulteti v Zadru. Napisana je na podlagi arhivskega gradiva, predvsem srednjeveških oporok, ki jih je avtorica obdelala v beneškem državnem arhivu v letih 1992 in 1994.

Knjiga ima 522 strani s predgovorom, petnajstimi poglavji, zaključkom v treh jezikih (hrvaškem, angleškem in italijanskem), obsežnim seznamom virov in literature, obilico prilog in kazalom toponimov, oseb ter predmetnim kazalom. Na koncu dela je še nekaj kratkih in jednatih stavkov o življenju in delu mlade perspektivne znanstvenice.

Začetno poglavje monografije je namenjeno predstavitvi virov o bivanju in delovanju Hrvatov v Benetkah v obdobju obstoja Serenissime. Sledi opis smeri hrvaških migracij od 15.-17. st. Po kratkem orisu takratnega zgodovinskega ozračja in opredelitvi vzrokov za migracije Hrvatov je avtorica izpostavila tri osnovne emigrantske tokove: severni oz. severozahodni tok proti Avstriji, Ogrski, Slovaški in Češki, zahodni tok proti Istri, Kranjski, Štajerski in Furlaniji, ter čezjadranski tok. V naslednjih treh poglavjih je podrobno opisan razvoj hrvaških čezmorskih migracij od 9.-18. st., v šestem pa še sestava migrantov po kraju (regiji) rojstva in priimkih. Posebna poglavja so posvečena prikazu beneških mestnih četrti, kjer so se migranti z vzhodnega Jadrana najpogosteje naseljevali, ter njihovim poklicem, vsakdanjiku, kulturi in verskemu življenju. Podrobnemu opisu delovanja bratovščine Sv. Jurja i Tripuna sledi členitev odnosov med hrvaškimi emigranti v Benetkah in njihovo staro domovino. Trinajsto poglavje (namerno?) predstavlja temnejšo plat delovanja in bivanja Hrvatov v laguni oz. procese beneške inkvizicije proti njim (zaradi zvodništva, hazarderstva prostitucije, herezije, krivoverstva, magije, blodenj...). Delovanju Hrvatov v Benetkah po Napoleonovem zrušenju Serenissime je avtorica posvetila predzadnje poglavje, zadnje pa je

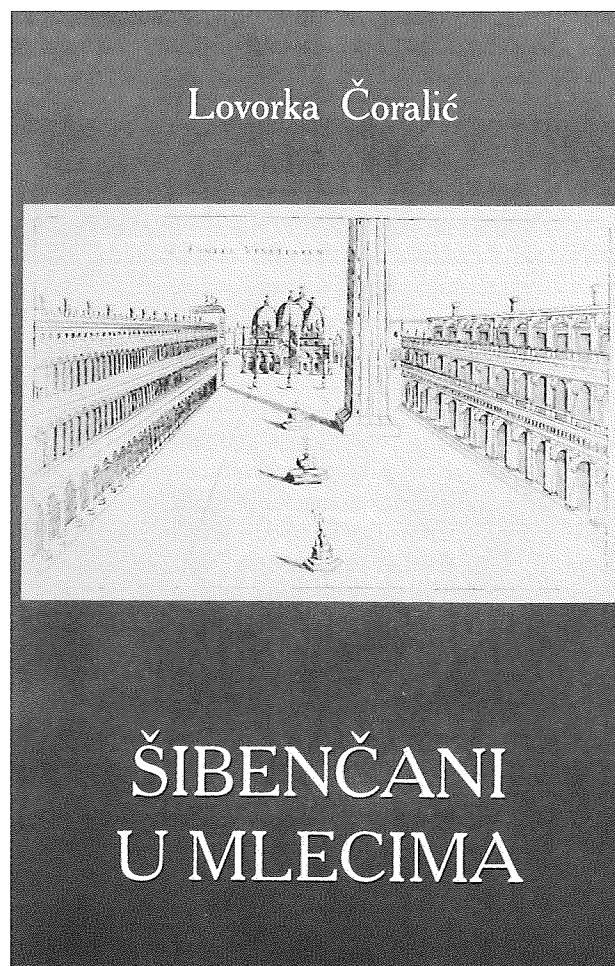
namenila predstavitvi kulturne dediščine, ki so jo hrvaški umetniki, gradbinci, kiparji, slikarji, glazbeniki, književniki, filozofi in znanstveniki zapustili v Benetkah.

Zanimivega branja pa s tem še ni konec, saj je do konca knjige še okroglih sto strani virov, literature in prilog. Ravno ob pregledu virov in literature je moč dojeti, kako veliko bazo podatkov si je avtorica ustvarila s svojim delom v Benetkah. Predstavljena knjiga pa ni bila edini sad tega dela.

Avtorica se nam v letu, ko je bil Šibenik razglašen za hrvaško kulturno prestolnico, predstavlja z novo knjigo, ki opisuje življenje Šibenčanov v Benetkah, v obdobju Serenissime: *Šibenčani u Mlecima*.

Kot rečeno, pred dvema letoma je avtorica napisala obsežno splošno monografijo o migracijah z vzhodne na zahodno jadransko obalo, v pričujoči knjigi pa je vzela pod drobnogled le v Benetke izseljeno prebivalstvo iz srednjedalmatinskega Šibenika.

Osnovne vire za opravljeno raziskavo najdemo v zbirkah in fondih beneškega državnega arhiva. Po uvodnem poglavju jih avtorica tudi podrobno predstavi. Temu sledi kratek oris zgodovine beneško-šibenskih

odnosov od srednjega veka do bridkega konca republike.

V nadaljevanju se avtorica dotakne malone vseh plati življenja Šibenčanov kot imigrantov v mestu sv. Marka. Opiše njihovo migracijo v druga zahodnojadranska mesta od Veneta do Apulije, predstavi beneške četrti, kjer so se večinoma naseljevali, razčleni njihove poklice, kulturo in standard oz. njihovo ekonomsko moč. Izpostavi kapitane, mornarje, ladjedelce, tkalce, čevljarje, svečarje, sodarje, hišne posle, cerkveno osebo, umetnike, vojake in posameznike, ki so se zaposlili v beneški državni upravi.

Beneški vsakdanjik šibenske imigrantske družine je v knjigi deležen posebne pozornosti. Poleg same družine v tem poglavju avtorica obdelala še družinske prijatelje, odnos družine do drugih sonarodnjakov in sestavo hišnih poslov na domovih šibenskih imigrantov.

Posebnega poglavja je bilo deležno versko življenje Šibenčanov (mesto pokopa-pokopališče, pogrebni običaji, maševanje, zapuščine beneškim cerkvam, samostanom, bratovščinam, hospitalom ...). Tu avtorica ni mogla mimo hrvaške bratovščine sv. Jurja i Tripuna, ki so jo nekateri Šibenčani vodili, mnogi pa v oporokah bogato obdarovali. Podrobnega opisa so bili deležni še pomembnejši predstavniki šibeniških diplomatskih predstavništev, graditelji, kiparji, slikarji, grafiki, zlatarji, glasbeniki, književniki, znanstveniki in filozofi.

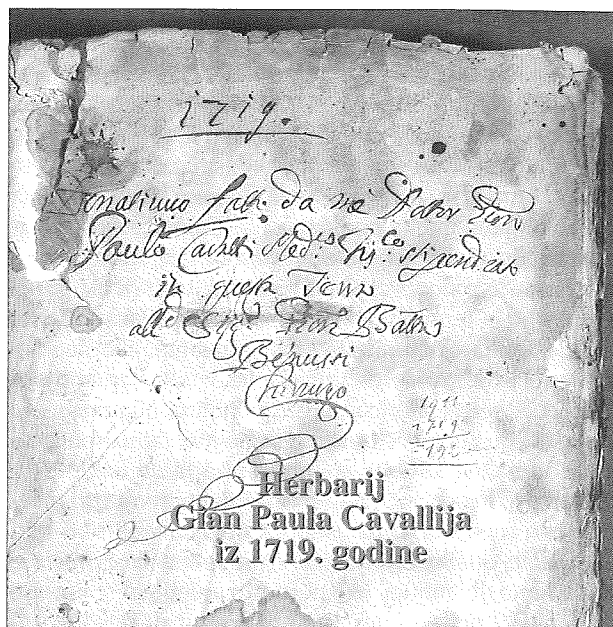
Zadnje poglavje pred zaključkom avtorica nameni opisu delovanja Šibenčanov v Benetkah po propadu republike in predvsem v obdobju Pomladi narodov v revolucionarnih letih 1848-1849.

Glede na obsežno gradivo, ki ga je avtorica knjige obdelala v Beneškem državnem arhivu, in glede na dejstvo, da je iz Bara, Boke, Splita in Zadra čez Jadran v Benetke imigriralo še več prebivalcev kot iz Šibenika, je samo še vprašanje časa, kdaj nas bo mlada dalmatinska zgodovinarica znova prijetno presenetila.

Ivica Pletikosić

Državni arhiv u Pazinu: HERBARIJ GIAN PAULA CAVALLIJA IZ 1719. GODINE. Pazin-Pula, DAPA – Sv. German, 2003. CD-rom

Il panorama istriano della botanica, e delle scienze naturali in genere, può oggi dirsi impreziosito di un'altra opera scientifica che ne mette in risalto la ricchezza e le peculiarità. Dopo la monumentale ricerca di Claudio Pericin su *Fiori e piante dell'Istria. Distribuiti per ambiente*, pubblicata due anni fa dal Centro di Ricerche Storiche di Rovigno, è ora la volta della versione digitalizzata dell'erbario di Gian Paulo Cavalli risalente al 1719.

Il 23 giugno scorso è stata presentata presso l'Archivio di stato di Pisino la versione digitale (ora su CD-rom) di quello che, in base ai dati attualmente a disposizione, viene oggi reputato come il più vecchio catalogo floreale riferito alla penisola istriana. Si tratta dell'erbario che il medico fisico Gian Paulo Cavalli ha fatto dono al chirurgo Giovan Battista Benussi nel 1719.

L'erbario è stato rinvenuto nel 1974 da Jakov Jelinčić, direttore dell'archivio pisinese, nel fondo notai di Dignano. Esso si compone di 49 pagine r/v, di cui manca solo la p. 9, dalle dimensioni di 21 x 30 cm.

In sede di presentazione Jelinčić ha sottolineato come l'obiettivo principale di tale opera è quello di preservare questo immenso patrimonio nella sua versione cartacea rendendolo disponibile al pubblico nella sua versione informatizzata. E così, presso l'archivio pisinese si è deciso di intraprendere questo ambizioso progetto coordinato dalla giovane archivista Tajana Ujčić. Nel corso dell'esposizione è stato pure sottolineato l'appoggio fornito dai vari collaboratori: per la traduzione Branka Poropat, per l'identificazione dei tipi di pianta Slavko Brana e per le abbreviazioni usate Giovanni Paoletti. Mentre la trascrizione è stata interamente curata dalla stessa Ujčić.

Ivan Šugar, già docente di botanica presso la facoltà di farmacologia e scienze biochimiche di Zagabria, si è soffermato sul valore storico-scientifico dell'erbario. Egli ha sottolineato come una delle peculiarità della raccolta floreale del Cavalli vada individuata nelle lingue di cui questo si compone. Dalle radici etimologiche dei termini trapelano infatti, oltre a quelle venete e latine, delle derivazioni che potrebbero riportare ad un'origine croata o, come sarebbe più corretto asserire data l'altezza cronologica cui è stato composto, ad una lingua